

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispartita

Dominicus

Francofurti, 1613

Reges

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

Collunies grauis exuuiis spoliisque coactis,
 Et quando insurget rabies flagrant e rutilis,
 Tunc leges sigez dubias, idem que refiget,
 Exquirens culpas faciles subigenque sateri,
 Inraque confunder ferro temerata nefando,
 Infones cadet, pulsataque corpora frangez
 Indomito fastu sic mens accensa furore
 Percuriet matres pendebunt oscula circum
 Filioi, hi teneros vultus largo imbregabunt.
 In marora trahent, ut am. luctuque sepulsi
 Dissugient celeres multi, ac labentibus annis
 Dejerio explebunt inopem sub culmine vitam,
 Pars vitro profugit, terris saltantur & alto.
 Vix tibi constabit nimio mens fracta dolore.
 Pars patriis morti relictis, vitamque perosi
 Damnabunt satum infelix tenneque penates.
 Multa mouens animo furis agratus & ira,
 Audetbit quodcumque nefas immo que mouere,
 Ibit Tisiphone furiam pestima iuxta,
 Attollet que facem, & subter praecordia conder,
 Quos lactus viduus homines in sedibus auget
 Squallentes: at tu Divium pulcherrime Reflor
 Nobis indulges reseraz quibus atheris arcem
 (Nam tibi stellata seruit plagula lactea molis)
 Adhis has furias & monstra horrentia cogra,
 Moralit & ciuilit Sapientia praecptor,
 Monit. lib. 2.

Qui cade gaudent, regiamque rem putant
 Sauris, longe regie exerrantur Sui;
 Quam sit verenda regis dignitas nihil,
 Quam turis atque quoris hominum memner
 Clemensque peccis, inde maiestas rabit
 Sublime lumen, nec magis potentiam
 Vis illa firmat atque parentum fauor
 Virtute partus, proxime tur ad Deum
 Bonos de audio, non habet manus bonum
 Fortuna regum, quam salatem plurimis
 Quod fas habent donare, hoc lethi metus
 Lenare ciues, hac adorea, hic bono
 Praestat triumphis, omnibusque laureis,
 Lanista, Siles lactor, improbus larro,
 Canis que rex tyrannus his immannior
 Eripere vitam gaudet, hoc idem solet
 Cicuta, serpens, pestis, ad pestem valent
 Minuta quaque infida, sed nemo minor
 Dat lucis visum, nemo nisi victor potens
 Vitius pepercis, omne culmen attingit
 Virtutis alta, qui timeri se timer
 Amore fidens, qui patrem se non herum
 Studet vocari, Non feretro loui
 Suspensa optima sic honestant inclytos
 Fama duces, nec hostis occisi decus:
 Vt illa seruan limen angusta domus
 Corona qua prociue seruato datur.

PHILOSOPHICÆ SENTENTIÆ.

Princeps, qui se hominem esse meminerit, nunquam superbia
 effertur, aequalitatem scetabitur, & quum omnia maxime e senten-
 tia cedere sibi videbit, tum maxime crede pte esse rebus humanis
 Deum, cui superbia ipsa mirum in modum displiceat. Nihil antiqui-
 us veritate ipsa principi esse debere, declarat id, quod a maioribus
 nostris sapientissime institutum est, vt liber Euangeliorum, quo di-
 uina continetur veritas, diebus singulis osculandus principi offera-
 tur, quum in re diuina adest, vt ex eo colenda veritatis admonitus,
 meminerit studiosissimum se eius esse debere. In primis studere o-
 portet, Vt qui te adeunt, facilem esse intelligant, nihil enim tam alie
 num est a principe, nec quod aliorum in se odium tantopere conci-
 tet, quam asperitas, & ea, que morositas dicitur: contra vero in om-
 ni vita maxime laudatur comitas grauitate temperata. Summa e-
 nim cura attendendum, vt iuri dicundo praefecti, auaritia caritatisq;
 malis libidinib. animum liberum atq; inuictum gerant. Ius quoq;
 ita prohibeatur, vt princeps ostendat: nihil nisi quod iustum & hone-
 stum sit, ab illo exigat. Ex quo fortuna principum in edicio & pre-
 lustri sita est loco, praebetq; se se spectandam omnibus, studendum
 est, vt dicta factaq; illius omnia eiusmodi sint, quae non modo lau-
 dem atq; auctoritatem pariant, sed familiares & populares ipsos ad
 virtutem excitent. Ad quam nulla eos res magis excitabit, quam
 spectata ipsius virtus, & mores quam probatissimi. Prudentissimum i-
 gitur Claudianus Poeta:
 Regi ad exemplum totus componitur orbis,
 Et prouerbu locum tenet id ipsum: Dominus qualis sit, familiam
 ostendere. Pont. de princ.
 Si amari a familiaribus vis, si futuri boni regis expectationem
 concitare

populo sic nascitur alter.
 hic caeca regit, cerum tibi consilium.
 hic sic regit, quos regat at ipse, putat.
 hic in premo blandissimus anno,
 hic anno consul rex erit ergo nouus.
 hic capillus longi populum corroserit ano:
 hic sul malus est spes melioris adest.
 hic nota mouet que passim fabula muscam
 hic vobis subeat ne male pransa locum,
 hic ut ar pleri regem qui credit auarum,
 hic quam hac non vacum ruitet hirudo cutem.
 hic utrem consula grauis diffensio turbat,
 hic dissentit nemo, malam hoc grauis.
 hic amans de magnis varia est sententia rebus,
 hic filio sed tamen hoc nascitur unde tibi,
 hic quoniam populus, cui regem sine senat um
 hic regere ar bitrio tu potes ipse tuo?
 hic tibi, regnas nec iam cui consule tradas
 hic ut prius est quosio, an expediat.
 Thomas Morus Anglus.
 hic rex multis regnum cui sufficit unum,
 hic rex unus erit, si tamen unus erit.
 hic rex multis regnum bene qui regat, unum,
 hic tamen unus erit, si tamen unus erit.
 Exyle. Tragœd. Seneca.
 Tu quicquid, es qui se proa tenes,
 licet omnia vulgus in aula
 cunctam pariter limina pulset,
 comitit populus stipatus eas,
 licet populus cui vna fides.
 licet reges non regna colant:
 licet fulgor conuocet aula:
 licet hoc regi proximus ipse,
 licet latas ire per urbes:
 licet in regum gloria peccus.
 licet hic, gax si implere famem.
 licet hic reges calcet, ut omnes,
 licet datus, aliquos, nullumque leuet,
 licet tunc necat cupit esse potens.
 Ed. Herc. Senec.
 Vitima haud vlla ampbor
 hic magis optima maclari loui,
 quem rex iniquus.
 Quid rem faciat: ex Thyette.
 hic exagiti: furor,
 alteram dare sanguinem,
 hic septimum scelere aggrediet
 hic cupit artium.
 hic quom quae acceat loco:
 hic non faciant opes,
 hic vestis Tyria color,
 hic frans mota regia,
 hic auro nitida trabes.
 hic est qui posuit metus,
 hic dicit mala peccioris:
 quem non ambitio impotens,
 hic nunquam stabili finor
 hic praeceptis mouet.
 hic iusto positus loco,
 hic se vider omnia,
 Occurrit que suo libens
 hic, nec queritur mori.
 hic regum bona possidet.
 hic est qui metur nihil.
 hic regum sibi quisque dat:
 hic, quoniam vobis, potens
 hic culmine lubrico:
 hic datus saturat quiete.
 hic iusto positus loco
 hic perfuar otio.
 hic nota Quiritibus
 hic per tacitum suat.
 hic cum transierit mes
 hic cum frepsit a dies.
 hic moriar senex.
 Math. Agric. de insipiente princ. vel rege.
 hic quoniam princeps genus alto sanguine natum
 hic lucem em decoris sustinat ortum.
 hic quam fonsos: voluer facta agmine motus:
 hic quantus struet ille acres? quot iunera les ho
 hic sternit sanguines, quot bella exhausta ciebis?
 hic horrescer tellus imbina cymenis.
 hic conuoratas Voltans descendet ab aruis

regem esse, à fortuna plerumq; datur, verum eum regem esse, non ac felicitatem suorum civium, quasi vicum regnandi rebus omnibus anteponat, id ab ipso tantum atq; à propria proficiscitur. *F. Guicciard. d. hist. l. 1.*

De principibus.
Nulla quies ab armis datur à bellicoso rege, salubriora credente corpora esse militiae quam domi. *Lin. l. 1.*

Regis boni officium mansuetum esse, omnes adfirmant. Nam regis bella facere, ciuitates diripere, agros depopulari, aliis inueniunt nominibus, bono nequaquam. *Procop. de bell. Pers.*

Debet regem omnium hominum maxime humilibus neminem modo inuadere ac violare volentibus, nequaquam resistere.

Non debet rex erga subditos suos alius quam verax esse: neque subditorum alteri affectus datur, quam vbi regem verax esse credat. *Arian. hist. l. 6.*

Regis in rege elucebit magis, quam vbi animo suo imperat: regis ipsius cupiditatem cruoris hauriendi frangat, nec creet, quos ex his dignè imperabit, sibi imperare nefcius? *P. l. 1. d. 2.*

Regis officium est vt plurimis eos bonis cumulet, qui sub regno suo constituti sunt. *Xen. or. de Agesilaus laudib.*

Regis nobilitati, pacis que ac belli artibus gloriosissimi descriptio.

Componit, sapientissimus scriptor, variis locis in institutione regis verò in oratione de Agefilao, praestantissimi regis regis prolixè describit, quas ex longiori narratione colligere, & quaedam capita, Agefilai nomine subiuncto, reuocare videtur, vt patet quibusdam lineis, optanda miseris nobilitate remittit, effugit, fuita felicitate, optantibus cordatis & patris publicè nris, aliquatenus apparet.

De Regis gloriosissimi nobilitate, quod vel maius vel honestius, quam quod commemoratur quous inter eos qui in regis appellati fuerit: non illos certe priuatos homines, quos ex regibus?

Regnum iuuenis adhuc consequitur est. Longè autem pulcherrimum esse iudicatum est, quod non de communi patria Græciæ & Asiæ aduersus externos hostes certamen institueret.

Regnum iustum aggressus hilari admodum vultu renouare quos, quos hosti iustitiam, habere se magnam ipsi gratiam, quos Deos sibi quidem infestos reddidit, Græcis verò infestos.

Milibus mox imperat, ad expeditionem vt se accingent: ad quos ipsum hac in expeditione venire necesse erat, quos reuocatum sibi forum parent, denuntiat.

Quos in Cariam profectio, statimq; diuersam in partem ducit, Parthiam perit, & occurrentes in itinere copias secum sua ducit, & occupat oppida, quodq; præter expectatam, magnam pecuniarum vim capiebat. Atque hoc regis dignum esse visum est imperatore: quod quum bellicosè denuntiat, atque eos fas & ius elicit doio vt: non fore, quos imperent suorum esse declaret hoc dolo, sed etiam singulis ad colloquere amicos visum esse.

Quos magna opes capte fuerant, vili omnia precio venant. Lico præmonstrabat amicos vt multa coemerent: se enim exercitum ad mare deducturum, Sestoribus autem manentibus, quos amici sui emerent, consignarent, simulq; eos ad tradent. Quo factum est, vt ipsius amici nihil ante facerent, & commodo publico nulla re impedito, ingentes viuitates consequerentur.

Præterea quum transfuge, ita vt sita eum se recipientes, viuitates inuenirent, vt ostendat vobis: operam per amicos caperent: quo illi simul & ditarentur, & magnam hominum essent opinione. Has ob causas subito perficiebat, quos ipsius multi expecterent.

Quum autem intelligeret regionem vastatam, & ad solitum redactam non posse diu copias ferre, quum cultus ager & periculum præbeat alimentum: curam adhibebat, vt aduersus aduersarios subiret, sed etiam lenitate suas ad pariter acceret.

Milibus sepe numero denuntiabat, vt captos hostes non eos plecterent supplicis, sed sicut homines custodiret, quos captiuos ob senectutem relinquerentur, imperabat vt hostes haberetur cura, ne vel à canibus vel lupis discerperent.

Quos habet, vt non tantum illi qui hæc audiebant, sed etiam in conspectu essent in ipsam animo.

Quosq; ciuitates caperet, eis admebat ea ministeria quos adhibere suis præstant, eorumq; loco imperabat, vt in illis dicto essent, in quibus homines liberi magistratibus parent, quos oppida quosdam nulla vi expugnabilia, suam in potestatem venire redigebat.

Quos etiam copias quasdam equestres instruendas esse, ne quos equitum dimicare cogeretur. Itaque diuisos quosque

in iis vrbibus delegit, qui equos alerent. Prædixit etiam futurum vt quicunq; suppeditaret equum, arma, & spectata virtute virum, immunitus esset à militia. Quare fecit, vt hæc quicq; libenter sibi conquireret. Constituit item quibus ex vrbibus equites comparandi essent: quod existimaret ex illis vrbibus quæ equos essent altura, mox etiam proditura quosdam in re equestri maxime animosos.

Quum & illud admiratione dignum fecisse videtur, quod equitatum constituit, continuo robustum & acerrimum.

12. Proponere etiam equestribus turmis præmia, quæcunq; ex iis equitandi artem optime teneret: itidemq; pedestribus, quæcunq; corporibus esset egregie exercitatis. Sic & cæritis & saginatis præmia proponere, quicunq; præclare suis funè, muneribus essent.

13. Quum existimaret contemptum hostium robur quoddam in animis ad pugnandum excitare: præconibus edixit, vt capti à præconibus barbari nudi venderentur. Itaq; milites qui albos quidem eos esse cernerent (quod nunquam exure se conficiissent) sed pingues, nulliq; laboribus exercitos (quod semper vehiculis vterentur) bellum non aliud fore putabant, atq; si prælio cum foeminis decernendum esset.

Prædixit etiam militibus, mox se eos ducturum ad opulentissimam regionis partem via maxime compendiosa: vt ex ea retum corporatum animi ad pugnam præpararentur.

14. Animaduertens pedes suos in periculo constitutos, equites opem ferre iubet. Hostes quum viderent copias auxiliares summis, colligunt sese, ac vniuersas equestres turmas in aciem explicatas Græcis opponunt. Ibi vero Agefilas secum ipse cogitans, nec dum hostibus pediatum adesse, sibi vero nihil eorum, quæ ad bellum parauerat, deesse: opportunè facturum arbitrabatur, si decerneret prælio cum hoste posset.

Itaque cæcis victimis recta phalangem aduersus instructos equites ducebat, mandans vt ex pedibus grauis armatura qui annis decem excellerat, secum in hostem cursu ferrentur, & iussis itidem cæritis cursu subsequi. Equitari quoq; denuntiat, vt in aciem aduersam impetum faceret, se cum copiis vniuersis subsequatur pollicetur. Hostes vbi simul imminere omnia terribilia vident, acie inclinata partim recta in flumen decidunt, partim fuga sibi consulunt.

15. Quum perturbari vehementer hostes audisset, quod alter in alterum eius quod acciderat culpam conferret, confestim Sardes (primariam vrbem) exercitum ducit. Ibi simul ferro & flamma quæ circum vrbem erant, vastabat, & significari per præconem iubebat, vt quicunq; liberi esse vellent, ad se tanquam opitulatorem accederent. Sin qui Asiam sibi vindicarent, ad liberandum eos de quibus disceptaretur, armati adessent.

16. Præstabat quoq; vt amicorum fines minime vastarentur, ipse hostili agro sic fruens, vt intra biennium decumam Delphico templo consecraret, centum talentis amplioem.

17. Quum Imperator esset complurium incontinentem ciuitatum atque etiam insularum, quippe cui patria classem quoque tradidit, iam auctus famæ celebritate ac potentia, nactus potestatem vtendi multis commodis, præterea quod maximum erat, suam voluntas animo speq; concipiens euersionem eius imperii, quod prius Græciam armis inuaserat: Philomachus ab harum rerum nulla vinei se passus est, sed postquam venisset ad eum nuntius à patriæ magistratibus, qui eum opulari patriæ iugret, parebat Reipublicæ, perinde ac si tum forte solus Ephorum in cuius propter quos quos constitisset. Quo facto insigniter declarauit, non se vniuersam terram patriæ, nec aduentitios amicos veteribus, nec turpia lucra nullo cum periculo coniuncta honestis ac iustis, quæ periculum habent, anteferre.

18. Qui non etiam hoc regis laude digni facinus sit, quod imperii sui tempore quum ciuitates omnes, quibus præfuturus domino nauigauerat, intestinis dissidiis laborantes accepisset, quod essent mutata respública, postquam adeptum Atheniensibus imperium fuerat: perfecit vt ab eis, exiliis & cædibus (quam quidem diu aderat ipse) magna animorum concordia perpetuo administrarentur, & felices essent.

19. Postquam Macedonia peragrata Thessaliam ingressus sequentes eum à tergo Larissæ, Cranonii Cotusæ, Pharsali, Beo-torum socii, omnesq; adeo Thessali, agmen extremum carpebant. Ducebat ante hæc Agefilas copias quadrato agmine quum partem equitum dimidiam à fronte, dimidiam à tergo haberet. Tunc vero partem eorum qui primo erant in agmine, itemq; illorum quos penes se habebat, ad agmen vltimum mittit. Quumq; acies essent vtrinq; instructæ, Thessali non satis commode se equestri prælio congressuros cum grauis armaturæ pedibus arbitrat, terga dabant, ac pedetentim discedebant, Græcis eos imprudenter admodum persequentibus. Agefilas erratis vtrorumq; admaduersis equites quos secum habebat robustos admodum mittit, vt quum ipsi hostem summo persequerentur impetu, nec conuertendi se potestatem ei facerent, tum aliis idem denuntiarent mandata. Eos quum præter opinionem equos adigere vellent Thessali, plene se non conuertebant, ac si quid facere conati fuissent, ab equibus, uos tranuersos habebant intercipiebantur.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

non feruaret, qui ab rege deficere cogitabant. Et quis in iplo non hoc quoq; miretur?

Existimabat rex Persicus se, si amplissimas pecunias haberet, omnia redacturum in potestatem suam: ideoq; quicquid esset inter homines auri, quicquid argenti, quicquid rerum maximi pretii, totum id ad sese colligere nitetur; Agesilaus contra sic domum suam instituerat, vt horum nullo egeret.

Quod si quis fidem nobis non habet, is velim aspiciat, qualis ei domus satis fecerit, atque etiam fores intrucatur. Nam suspicari quis possit, has ad huc illas ipsas esse, quas Aristodemus Hercules F. in patriam reuerfus exstruxit. Idem domesticam supellestem contempletur, quo pacto in sacrificiis epuletur, ipse secum cogitet, audiat eum Amyclas publico in Canathro (i. curru, qui exate viminibus salignis texta regebatur) profectum esse. Enimvero quum hoc modo sumptus ad census accommodaret, non cogebatur iniuri, si quidquam pecuniarum causa faceret.

Præclarum quidam esse putatur, inexpugnabiles muros ab hostibus superari: verum ego multo præclarus esse iudico parere animum suum, vt à pecuniis, voluptatibus, metu sit inexpugnabilis.

XII. 35. Rex Persicus grauitatem quærebat ex eo, quod raro conspiceretur: Agesilaus eo ipso delectabatur, quod semper in hominum conspectu versaretur. Existimabat enim decere vitam facinorosam ac turpem, vt in obscuro sit: honeste vero, lucem ipsam maius ornamentum conciliare. Deinde grauitatem ille præ se ferebat ex eo, quod difficilis ad ipsum esset accessus: hic gaudebat omnibus ad se aditum patere.

Putabat ille splendidum esse quod negotia tardius conficeret: hic maxime tum lætabatur, quum homines id quod cupiebant celeritima consequutos dimitteret.

Operæ pretium est etiam considerare, quanto faciliorem ac parabiliorem voluptatem Agesilaus consecraretur. Nam Persicus rex quosdam habet, qui teram vniuersam circumueiunt, & quo rex potu iucunde vi posse inuestigare: innumeri homines quo cum voluptate vescatur, excogitant: vt dormiat, dici non potest quam multa moliantur. Agesilaus vero, quod patiens laboris esset, quidquid aderat iucunde bibebat: quidquid oblarum forte fuisset, iucunde comedebat: vt suauiter somno fruere, quousque locus satis faciebat.

Atq; hæc se facere non modo gaudebat, sed etiam exultabat lætitia, quoties ad animum ei accederet, se quidem in mediis voluptatibus versari: illum vero barbarum videret, si quidem abique colere vellet viuere, necesse haberet, vt ab extremis terræ finibus ea comportaret, de quibus voluptatem capturus esset.

Augebant ei lætitiæ & illa, quod se quidem sciret absque animi ægritudine posse diuina dispositione yti, scilicet in temporum anni vicissitudine: illum vero videret æstus & frigora fugere, ac propter imbecillitatem animi non fortium virorum sed debilitatum beftiarum vitam imitari.

XIII. 36. Hoc quidem certe qui non præclarum ac magnanimum erat, quod quum ipse viribus factis ac rebus domum suam ornaret, multosq; canes venaticos & equos ad bellum idoneos aleret: Cynicam forem vt aleret iumenta peruersit, quæ curram iungenda forent, eaq; vincente demonstret aut, nihil facere ad strenuitatem illa alere, sed opum esse ostentationem.

Iam vero quis neget hoc generositate conuenire, quod censuit etiam si à priuatis hominibus curru vinceretur, nihilo se clariorem fieri: ac si patriam haberet amicissimam, amicos plurimos optimosque per vniuersum terrarum orbem comparasset, patriam ac familiares beneficis aduersarios vlciscendo superasset: reapse victorem se pulcheritimo ac magnificentissimo certaminibus futurum, adeoque clarissimum nomen non in vita solum, sed etiam à morte consequitur.

XIV. 27. Ob res huiusmodi laudo Agesilaum. Nam hæc non ita se habent, vt quis thesaurum forte nactus, opulentior quidem est, non tamen administranda rei familiaris peritor: vel si meo, bo hostes inuadente victoria potiar, felicitior quidem esse potest, nihilo tamen ab arte imperatoria instructior. Qui scilicet tolerantia laborum aliis præstat, vbi quidem res ita postulat: & fortitudine, vbi agendum est fortiter: & iudicio quum consilio quid suscipiendum est: is mihi quidem videtur opumo iure omnino bonus esse putandus.

Quod si egregium inuentum est amussim & regula, ad efficienda præclara opera: etiam mihi egregium exemplum Agesilæ virtus esse videtur: is qui fortitudinem exercere volunt. Nam quis impius fiat, si hominem erga Deum religiosum pium imitetur? quis iniustus, si iustum? quis perulans, si modestum? quis intemperans, si imitetur temperantem? Agesilaus enim non tam eo, quod aliorum rex esset, quam quod imperare sibi posset gloriabatur: neque tam quod aduersus hostes, quam quod ad omnem virtutem ciuium suorum dux esset.

XV. 38. Iure quidem Agesilaus beatus prædicetur, qui quum à puero incensus fuerit gloriosi nominis cupiditate, se illud consequutus est, vt quisquam omnium ætatis suæ hominum. Idem quum honoris ac dignitatis à natura in primis esset appetens, ex quo rex factus fuit, perpetuo inuidus exiit. Quumque lon-

gissimam vite humane metam attigisset, sic de viuis excessit, vt nihil committere dignum reprehensione, vel in eos quibus preerat vel aduersus quos bellum gerebat.

Virtutum regiarum compendiosa descriptio.

39. Libet autem virtutes Agefilai summam repetere, quo facilius nostra laudatio memorie inhareat.

Venerabatur delubra etiam inter hostes sita, quod existimaret diuina exilia non minus hostico quam amico solo imploranda esse.

Si qui diis essent supplices, eos non violabat ne si hostes quidem essent: quod absurdum esse duceret eos qui de fanis aliquid furto subtrahunt sacrilegos appellare: qui autem supplices ab aris auclant religiofos putare.

Nunquam predicare desinebat, quod Deos arbitraretur non minus religiofos factis quam castis sacrificiis delectari.

Quinetiam quoties fortuna vtebatur prospera, non homines pre se contemnebat, sed diis habebat gratias: & fiducia plenus plures mactabat hostias, quam rebus suis metuens voueret.

Confuse fecerat, vt quoties in metu esset, hilaritatem pre se ferret: rebus contra secundis, mitis esset.

Ex amicis non eos qui plurimum poterant sed qui promptissimi erant complectebatur.

Odio profectus carum non cum, qui laesus sese vlscibatur: sed qui beneficiis adfectus ingratum sese declarabat.

Erant illi voluptati turpis quidem lucri audios pauperes videre, iustos autem collocupletare: quod in iustitia cuperet fructuosiorum iustitiam facere.

Adulsciaciebat, vt cum omnis generis hominibus commercium haberet, bonorum autem opera viteretur.

Quod si quos aliquando vel vituperantes vel laudantes alios audiret: existimabat non minus illorum se mores agnoscere, qui ea proferebant, quam eorum de quibus dicebant.

Quotquot ab amicis circumuehantur, non vituperabat: qui autem ab hostib deciperentur, eos maxime reprehendebat.

Diffidentes fallere, sapientie tribuebat, ac credentes iudicabat esse impium.

Si ab iis laudaretur qui vellent etiam vituperare que displicerent gaudebat: neque cuiquam illorum, qui in dicendo libertate vterentur, infensus erat, ab iis tanquam ab infidis sibi cauens qui mentem suam astute celarent.

Delatores maiore persequebatur odio quam fures: quod maius esse delatorem duceret amari quam facultatibus spoliari.

Privatorum hominum errata miti animo ferebat, magistratum vero magni esse momenti censebat: quod illos quidem exigua, hos magna tractare iudicaret.

Regno haudquaquam ignauiam, sed strenuitatem conuenire putabat.

A corporis imagine statuenda sibi abstinebat, multis in hoc ei gratificari volentibus, animi vero monumenta nunquam elaborare desinebat. Arbitrabatur enim illud statuari, hoc sui muneris esse, rursum illud opulentorum, hoc bonorum.

Facultatibus non iuste tantum, sed etiam liberaliter vtebatur: quod homini iusto satis esse duceret ab alienis abstinere: liberalem putaret etiam sua debere ad hominum conferre utilitatem.

Semper religiosus erat, & honeste viuentes nec dum felices, sed qui gloriose mortem oppetissent, eos iam beatos esse existimabat.

Maiorem esse calamitatem putabat, scientiam quam inficium preclaras res negligere.

Glorie nullius cupiditate ducebatur, cuius que essent propria non elaboraret.

Cum paucis hominibus videbat virtutem non tolerantiam esse, sed voluptatem putare.

Laudatus certe magis gaudebat, quam si pecunias comparasset.

Fortitudinem plerumque potius cum consilio quam periculis ostendebat: & re potius quam verbis exercebat sapientiam.

Erga amicos mitissimus, hostibus maximo terrori erat.

Quum labores egregie toleraret, familiaribus tamen periuuon. de cedebar: magis actiones pulchras, qua pulchra corpora desiderans.

Rebus secundis modestus, aduersis spei plenus esse videbatur.

Verbanitatem non diceretur, sed moribus studebat allequi.

Animi magnitudine non cum iniuria, sed iudicio vtebatur. Itaque sprete iactabundis hominibus modestis modestior. Etenim vili cultu corpus ornabat: ac potius in hoc erat, vt exercitus ornatus esset, ipse quam paucissimis egeret, amicis quam plurimum professe.

Præterea grauissimus erat aduersarius, vbi vero potius esset victoria, lenissimus.

Ab hostibus non facile deciperetur, ab amicis facillime de sententia deducebatur.

Semper hoc sibi propositum habebat, vt res amicorum in tuto locaret, hostium labefactaret.

Cognati cum appellabant officiosum erga propinquos, colere eius vtebantur, nihil reculantem: qui aliquid officio vtebatur, memorem: per iniuriam læsi, opulorem in eodem periculo constituit, post Deos seruatore.

Videitur idem mihi solus inter homines declasse, vt quidem quidem robur fenescere, sed animi vires in fortibus viti fenescere expertes esse. Nunquam despondit animum quoniam magnam ac preclaram gloriam expecteret. Corpus forte non robur poterat. Quia igitur inuentum ipsius fenestra non vtebatur? Quis atate vegeta hostibus adeo terrori fuit, vt Agefilai extrema in fenestra? sublatro, maiorem hostes voluptatem perire, quam Agefilai, tamen fenex admodum meruisset? Quis tantum fiducia sociis prebuit, quantum Agefilai, vni aduersus vitæ peruenisset? Quid amici iuuenes magis desiderantur, quam Agefilai, qui fenex de viuis excesserat? Is adeo perfecte fenex vili patris fuit, vt etiam fato functus, plurimum carere non profuerit, quod studio suo perfecterit, vili perpetuo innotuit. Monumenta quidem virtus fuit vt vniuersum terrarum orbem conuicturus, & sepulturam regiam in patria nactus est. *Epist. 1.2.*

Reges olim & quotquot a patre traditur regnum acciperent, & quos ipsa plebs sibi principes constituit, consilium habebat, quod ex optimaribus constabat: vt Homerus & antiquissimi regum testantur. Neque vni nostro seculo) regnum principum tantum erat in nimum sui iuris, neque ab vnus sententia pendebat. *Epist. 1.2.*

Reges non liberi solum impediunt omnibus, sed dunt rerum temporumque, trahunt consilium cunctis, non sequuntur. *Decad. 1. lib. 9.*

Regum maiestas difficilior ab summo fastigio ad modum trahitur, quam a mediis ad ima precipitatur. *idem. 4. 1.2.*

Reges serua omnia & subiecta imperio suo esse volent, vt eodem lib.

Plerumque regie voluntates, vt vehemens, sic modica, vt se sibi aduerit. *Salust. de bell. Jugurth.*

Reges, præter cetera hanc difficultatem habent, quod non vultum hostes (vt ceteri faciunt) sed etiam amicos & medicos mentem, a quibus infidie multo pluribus facte sunt (suspectum di & dormientes cum illis dies nocte que versentur, ab hostibus paratum & potione captant) quam ab alienis de cetero hominibus. Possunt enim amicos & familiares suos hostibus proponere, amicos autem possunt neminem. Itaque solent vtriusque atque multitudine grauissima esse: metuendumque est, etiam custodiam: sed multo enim magis custodiam metuendum sunt. Intra ei quidem certe molles sunt, sed amici multo magis, quod non oportet, quamuis non sint, amicos appellare. Quod si quæ sit fidos amicos nactus, tamen eis tantam fidem non habet, ut illis possit sincere absque vlla suspitione verari. *Epist. 1.2.*

Regibus æqua, nedum infima, insolita sunt. *Tacit. Ann. 1.*

Regibus belle gerentibus conuenie existimatur rem non statio. Nam dicendi studium ac facultas iis qui in exercitiis degunt, plurimum utilitatis adferret. Rerum vero cetera per armis præiunt optima magistra est, que facienda sunt ad imitationem eorum, qui prius temporibus victurum. *Polyæn. lib. 1.2.*

In regnandi primordiis positum est rerum discrimen: vt animi popularium afficiuntur, ita ferè deinceps regis reputantur. *P. Emilius, lib. 1.*

Veros reges non solum, non satellites, non exercitus facientes interdum euertunt. *idem. 1.2.*

Nomen regum, non in terris natum excogitatum, sed deo demissum mihi videri solet. Parens enim rerum Deus, cuius genus humanum condidisset, summum quidem in illud imperium iusque penes se retinuit: sed vt mente in eum se habere renatur, vt illum cupidius quæretemus, vt spe, vt vices diceretur mur, idcirco in terris ipse palam degere, oculisque interea vultu obseruari noluit: Reges instituit, qui eius vice munus esse diceretur, quorum vt qui que probate quam proxime ad Deum Opt. Max. accederet, ita verissime Rex vocitaretur. Ita nomen eodem consilio dati, alia tamen alii via ad laudem conueniunt. Plerumque singulis virtutibus inclauerunt. Audeo præterea vni eorum omnibus anteire. Non pauci certe complures præter eam cuncti mortales, sed maxime omnium Reges studeant ferunt. Dignissimum enim diademate censuerunt, que quædam in ceteris pulchri passim aut legerit, aut audierit, id comas in vultum; experat, & quod desiderarit in albis, id præterea ipse possit. *idem. lib. 8.*

Regum oculis in omni fortuna quædam supra humanam inest. *P. Iouius, lib. 1.2.*

Reges, egregie dissimulando, vt priora puniant, compellunt præsens iracundia, alicuius noui criminis occasione expellunt consueverunt. *idem. lib. 18.*

Ea demum est regum omnium fides, vt pro libidine, velle, mas forederum leges atrectare violare que non dubitent.

PC

POLYANUS

H. Annon putas eum, qui re aliqua delectatur vehementissime ac maximo eius amore teneri?

S. Omnino. H. An ergo vides maiori cum voluptate reges ad cibum ipsis paratum accedere, quam priuatos homines ad suum?

S. Nequaquam; imo etiam inuicidius, vt plerisque videri possit.

H. Quid? num multa illa magna, arte elaborata considerasti, quae regibus apponuntur, acra, mordacia, acrida, & quae his germana sunt?

S. Maxime, & quidem mihi videntur esse praeter hominum naturam.

H. Ergone putas haec edulia esse quiddam aliud, quam mollis & languentis praedelicis animi voluptates? Nam certo scio, neque tu fortassis ignoras, eos qui iucunde vescantur istis artificiosis inuentis non indigere.

S. At vero, etiam sumptuosus illis odoribus, quibus vngimini, magis arbitror familiares vestros frui, quam vos ipsos. Quem admodum ructus ingratos & putidos non tam sentit is qui ededit, quam illi qui cum eo versantur.

H. Sicigitur qui varios cibos semper habet, nullos cum appetitione sumit: ac cui raro quid obuenit, is vero is est, qui cum laetitia satiat, quam quid ei obicitur.

S. Videntur tandem rei venerae fructiones in vobis regnandi cupiditates excitare. Nam hac in parte licet vobis, vt quodcumque pulcherrimum videntis, cum eo conuersari.

H. Dixisti tu modo quiddam, quo scire debes aos ad priuatis hominibus superari.

Primum enim coniugium, quod cum maioribus contrahitur, nimirum & propter opes & potentiam longe pulcherrimum esse videtur, & ei qui ducit uxorem cum voluptate quandam dignitatem suppeditat.

Altero loco est id, quod inter aequales contrahitur. Quod autem ex vilioribus constat, plane inominosum & inutile putatur. Rex ergo si exteram non duxerit, ex inferioribus uxorem ducat necesse est. Quo fit vt non admodum id consequatur quo contentus sit.

At vero à magnificentissime de se sentientibus foeminis coli, maxime voluptati est: ab iis autem, quae seruae noxiae sunt, si colamur, non admodum satis fit animo: sin autem, graues ea res has ac molestias in nobis excitat.

Scimus omnes congressus venereos cum amore coniunctos eximiam voluptatem adferre. Verum amor in nullorum animis minus excitatur, quam regis. Non enim amori iucundum est illa expetere quae in promptu sunt, sed quae sperantur. Itaque perinde atque is qui situm experius non est, potu fruitur: sic etiam is qui amorem non expertus, longè suauissime veneris est expertus.

S. In illis multum inter priuatos homines ac vos inter est, quod & magnas res excogitatis & celeriter conficitis. Habetis & abundantem rerum copiam, equos insigni virtute, arma pulchritudine eximia, mundum pro vxoribus e regum, ades magnas, & summas calque maximi pretii rebus instructas. Sunt item vobis famuli & numero & artium cognitione praestantissimi. Praestatis vobis est maxima, tum laedendi hostes, tum commodandi amicis.

H. Enimvero hominum vulgo à regno perstringi, oculos equidem non miror. Nam vulgus hominum valde vbi opinionibus duci videtur, quam & beatos quosdam & ærumosos esse videt. At regnum eas res quae maximi pretii esse videntur, explicatas palam, spectandas omnibus exhibet. Quae vero molesta sunt, ea regum in animis occultata tenet, in quibus & felicitas & infelicitas hominum sita est. Quamobrem haec multitudinem latere non miror, vt dixi: sed vobis quoque ignora esse, qui animi iudicio maxima ex parte res pulchrius contemplari videmini, quam oculis: mihi quidem mirum est. Ego vero experiundo plane cognoui, ac tibi dico reges maximorum bonorum minima participes fieri, & grauissimorum malorum insignem habere copiam.

Non longe abicitimus. Si pax magnum hominibus bonum esse videtur, quam minimum eius participes sunt reges. Si bellum ingens est malum, maxima eius pars ad reges pertinet.

Primum hominibus priuatis, si non ipsorum ciuitas bellum publicum suscipiat, quocumque libet abire licet, nihil mouentibus ne quis eis vitam adimat. Reges vero vbiq; tanquam per hostium fines proficiscuntur. Itaque & ipsi necessarium putant vt armati sint, & armatos semper secum circueundant.

Deinde priuati homines etiam si in agrum hostilem militatum abeant, nihilominus vbi domum redierunt, esse tutos sese arbitrantur. At reges postquam ad ciuitatem suam peruenierint, inter hostes plurimos se esse sciunt. Quod si qui potentiores aduersus urbem aliquam expeditionem suscipiant, ac minus potentes forte extra moenia fuerint: esse quidem illi videntur in periculo, verum postquam intra munitionem sese receperint, omnes in tuto se esse credunt. Princeps autem ne tum quidem, quum aulam ingressus fuerit, expertus est periculi, omninoque istic maxime sibi cauendum arbitrat.

Praeterea priuati homines per foedera & pacem belli molestia

DDDDD. 3 liberan-

tantum comitudo atq; ipsis temporibus seruient...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

idem, eod. lib. 3. Regum ferè omnium mos est, vt neq; pietate nec...

liberantur: principibus vero, neque pax ab eis, qui premuntur ipsorum imperio conceditur: neque quisquam ipsorum confidente, foederibus habere fidem ausit.

Sunt item bella quae à ciuitatibus, & alia quae à principibus aduersus illos quos vi opprimerunt, geruntur. At ex his bellis quae cumque grauius molestaque redeunt ad eum, qui ciuitatum parte sequitur, ea cadunt in principem. Nam utrosque etiam necesse est in armis esse, caeteri sibi adire pericula, & si quid calamitatis victis accidat, utriusque dolent. Atque haecenus paria sunt utriusque bella.

Quae vero illis iucunda accidunt, qui ciuitatum stant à partibus aduersus ciuitates, ea principes & reges non habent. Etenim Respublicae quum aduersarios pugna vincunt, dici facile non potest, quantum voluptatis ex eo percipiant, quod in fugam hostes egerint, quantum in persequendo, quantum in trucidandis hostibus. Quam ipsam ob facinus existit, quam insignem gloriam consequantur, quam propterea gaudeant quo Respublicam amplificasse se existimant. Atrogat quisque sibi, quod & consilii particeps fuerit, & plurimos interfecerit. Ac diffidit inueniens, ubi non etiam falso quaedam addant, quum plures se interuulisse praedicant, quam re ipsa ceciderint. Adeo res ipsae esse praecleara videtur, ciuitatem victoria potiri. Princeps seuerus autem, quum vel propter suspiciones suas, vel quod scilicet quosdam aduersus se moliri quid deprehenderit, nonnullos interficit: totam se urbem non amplificaturum nouit, & se etiam paucioribus se imperatorem: neque potest esse hilaris, neque magnifice ob facinus ipsum sese offert. Immo quantum potest extenuat rem gestam, & inter agendum purgat sese quasi non per iniuriam id fecerit. Vique ad eo ne ipsi quidem honesta, quae faciunt, esse videntur. Quod si etiam moriantur, si quos metuit, nihil magis fidenti est animo, sed plus etiam sibi, quam prius, cauet. Atque hoc modo bello perpetuo veltatur, ut indicauit.

Iam mihi velim etiam amicitias, quarum illi participes sunt, inspicias.

Primum, an magnam amicitiam bonum sit hominibus, consideremus. Nam si quis ab aliquibus diligatur, cum adesse sibi lubenter videntur, qui diligunt. Lubenter eadem beneficia, absentem desiderant, reduncem iucundissime excipiunt, voluptatem ex rebus ipsius prosperis communem percipiunt, opem vna ferunt, si quid praeter animi sententiam accidere videant.

Ne ignorant vrbes amicitiam maximum suauissimumque bonum hominibus esse. Ita perit in vrbibus ea lex valet, ut impune adulteros occidere liceat: nimirum propterea, quod eos vxorum erga maritos amicitiae corruptores esse existimant. Nam quum mulieres calamitate quadam congressu venereo sunt vix, nihilominus id quod artinet apud maritos in honore sunt, si quidem amicitia inter ipsos iniuolata constare putetur.

Tantum autem bonum esse iudico, amari, ut existimem ei qui diligitur, tum à diis, tum ab hominibus vltro bona quaedam contingere. Atqui in hac tali possessione deterior in primis est principum & regum, quam aliorum conditio. Quod si num vera loquar visere rem considerato.

Primum videntur esse amicitiae parentum erga liberos, liberum erga parentes, fratrum erga fratres, vxorum erga maritos sodalium erga sodales. Quod si ergo rem animaduertere voles, ituenies priuatos homines ab his maxime diligere: quum interim plures principes liberos suos occiderint, complures suis à liberis sint interfecti, multi fratres in regnum & principatum usurpatione mutuis se caedibus confecerint, multi denique tum ab vxoribus suis, tum sodalibus qui amicissimi videntur, interempti sint. Qui ergo apud illos, quos ut maxime diligamus à natura comparatum est, vna legibus etiam ad hoc nos compellentibus, tanto sunt in odio: quo pacto existimandum est, eos ab alio quopiam diligere?

Præterea cui quam minimum fidei habetur, qui non magno in bono caeteris inferior est? Nam quae tandem familiaritas absque fide mutua iucunda fuerit? quae inter vtrumque ac fecerint absque fide consuetudo delectationem habere poterit? quis minister gratus fuerit, si fides ei non habetur? Itaque hoc etiam, nimirum ut fidem quis alius habeat, parum admodum ad principem pertinet? quando sic viuunt, neque tibi neque potius fidem habere possit: sed primum famulos degustare hos iubet ante, quam diis primitiæ offerantur, idque propter diffidentiam, ne forte vel in his mali aliquid aut comedit aut bibat.

Quinetiam patris suae quisque reliquorum hominum maximo sunt in pretio. Nam ciues mutuo sese quasi iatelitio sine stipendio aduersus mancipia tuentur, itemque aduersus facinorosos, ut ne quid ciuium morte violenta è medio tollatur. Atque hac in custodia ciuium eo sunt progressi, ut à multis lata lex sit, qua sancunt, ut ne is quidem purus habeatur, qui cum homicida versatur. Quo fit ut per suas patris quisque ciuium tuto viuat.

At in malis rebus contraria ratio est. Tantum enim abest ut horum mortem ciuitates viciscantur, ut etiam magnis honoribus eum adficiant qui istiusmodi dominatores interfecerit. Tantum item abest ut à patris eos arcant, quemadmodum solent interfectores priuatorum hominum: ut eam imagines tale quid designantium in templis statuunt.

Quod si tu regem existimas propterea, quod fortunas, quam priuati homines: ampliores habeat, etiam maiorem ex eis voluptatem percipere: ne id quidem ita te habere putato. Sed quæmodum athleta, non quum imperitos ac iudes sperantur, verum ubi ab aduersariis superantur, tum scilicet regem molestia adficiuntur: sic & rex non quum plura videtur possidere, quam priuati homines gaudet, sed magnum ex eo dolorem percipit, quum priuatis quam caeteri potentes habeat. Nam hos in opibus aduersarios suos esse statuit.

Neque citius regi quod concupiscit obringit, quam homini priuato. Homo enim priuatus vel domum, vel fundum, vel lectum appetit: rex autem, vel oppida, vel regionem amplius portus, vel munitas arcis: quae quidem maiori cum difficultate ac periculo acquiruntur, quam quae priuati homines concupiscunt.

Quinetiam non tam paucos inter homines priuatis participare videbis, quam multos inter reges & principes. Nam nuncius eorum quae multa sunt, nec quae sufficiant, existimantur: sed ex quo fit, ut quae superant vltra id quod satis est, multa sunt, quae vero sunt infra id quod sufficit, pauca.

Regi igitur multis partibus plura minus ad necessarios impendit sufficere, quam homini priuato. Nam priuati licet praecedat sumptus quotidianos ex animi arbitratu, quod in principibus eorum non habet. Nam maximos sumptus quos sumunt necessarios in excubiis vite faciunt, de quibus si quid decidat, cum plerumque exitio id coniunctum esse videtur.

Deinde, quicumque habere iusta ratione possunt quantum requirunt, cur eos miseretur ut inopes? ac qui ob egestatem multum ac turpe quid moliri, de quo viuunt, coguntur: cur non illi miseris & pauperes esse merito quis existimet? At enim potius plurimis rebus per iniuriam tum fama, tum homines impotuntur, propterea quod ipsi ad sumptus necessarios tantum pecunias opus sit. Perinde ut belli tempore, vel copiam aduersus seipios perdant necesse est.

Exponam tibi etiam quandam eorum sanè grauem calamitatem. Etenim non minus noxam quam priuati homines, quam reges, viri sint, & sapientes, & iusti: verum hos quum aduersariis metuunt: forte quidem, ne quid liberatis causa audere cogentes, ne quid moliantur iustos, ne plebs eos sibi praeficiat. Cuiusmodi vero huiusmodi homines è medio propter metum subleuantur, nam alii sunt ipsi reliqui, quorum scilicet opera vno possunt non iniusti, intemperantes, ferules? Inisti nimirum quum libera peras erodant, ut ne ad libertatem adpirent, ac ipsos iam a libertatem redigant, quippe quod iniusti principum iustitiam: intemperantes ob praesentem potestatem ferules, quos quidem liberi esse cupiant. Quapropter equidem ab his liberantur calamitatem grauem esse, quod alios quidem viuis bene ducant, alios vero vii cogantur.

Volo autem tibi etiam, voluptates illas exponere, quos in priuatus adhuc esse, vrbis: spoliatus, ut quidem mutuo uerto, postea quam regnum adeptus sum, vrbis conturbis, quorum ego consuetudine delectabar, sicut & illi me vrbis & mecum solo, si quando quietem caperem. Adrem numero conuulsiis eo vique, dum omnium obliuiscerem quae vrbis hominum molestia euenirent: sapientio dum exanimis larantibus, choreis animum commiserem: sapientio quos tum mihi, tum is qui aderant, colibium fuisset. Num vero vrbis huius sum, quae mihi iucunda erant, idque propterea quod in vrbis loco seruum sodalitate vrbis, sum item spoliatus dolorem consuetudine, propterea quod nullam in eis amplius erga me benevolentiam percipiam. Vini multum vrbis se somnum multum ter atque insidias vito.

Iam quod hominum turbam metum, quod coneritatem, quod custodiam absentiam, quod ipsosentiam cubile, quod neque inermes ipsos circum me habere volo, neque inermes bene adspicio: quo pacto non res est arummo? Præterea vrbis externis habere fides, quam ciuibus: barbaris quam Graecis: propterea hominibus ingenuis ut feruis vrbis contraque cogi ad egestatam seruis libertatem: hæc omnia non tibi esse videntur molestia percussis à terroribus animi? Neque solum metus ipsos in vrbis molestiam doloremque creat: sed etiam exitu voluptatum eorum quoddam exitum, dum me comitatur.

Quod si tu quoque Simonides, res bellissimas experias eorum, quando aduersus hostilem phalangem in acie constitit, quum id temporis cibi sumptus recordare, quod somno in vrbis Nimirum quales tum molestias experiebas, tales experiebas, qui alii praesunt, atque etiam grauioribus. Non enim hostes solum te aduerso, sed omni ex parte videre se putant.

S. Videris mihi quaedam nimum quam bene dicere. Bellissimum nimis terribile quidem illud est: sed tamen nos quum militiam cubis ante castra collocatis, seure tum canamus, tum dormiamus.

H. Ita est profecto, Nimirum leges ante ipsos excubant, quod sit ut & suo & vestro nomine in metu sint. At tyranni cubile habent, stipendio conductos perinde ac meliores. Et regnum sanè potissimum ac illis custodia fides: verum fidelem eorum multo difficilius inuenies, quam multos admodum oportet.

ad perfoluendum iis quibus abstulit sua, qui compensare possit iis vincula. quos vinculis constringit: qui tot animas iis restituat, quos sustulit: Nimirum si vili alii laqueo vitam et finiat expedire, equidem reperio maxime regis esse, ut id faciat. Nam illi soli neque ponere mala quae sunt, expedit.

S. Te vero non aequo esse erga dominationem animo non miror. Quippe dum amari ab hominibus cupis, hanc esse tibi impedimento arbitris. At ego posse me docere arbitror, imperium minime prohibere posse quominus quis diligatur: imo etiam in hoc priuata vitam superare. Verum hac in consideratione non ad hoc respiciendum est, num is qui cum imperio est, propterea quod maiorem potentiam habeat, praestare maiora possit beneficia: sed si paria faciant, homo priuatus & rex, cogitet velim uter paribus beneficiis plus sit imiturus gratiae.

Ordinar autem minimis ab exemplis. Primum aliquem visum a maner tum princeps tum priuatus aliquis, alloquatur: virtus compellationem magis illi, qui audiat, gratam fore arbitris? Age vero, si ambo aliquem laudent, virtus praedicationem exitimas eo magis pertingere ut voluptati sit? Facta re facta honore aliquem vterque adiciat, ab vtro putas exhibitum honorem maiorem mereri gratiam? Aueria valetudine laborantem vterque similiter curat, an non clarissime apparebit, profectus ab iis qui plurimum possunt curationes & officia maximam quoque letitiam adferre? Donetur aequalia, an non hic etiam peripicuam erit, profecta ab iis qui plurimum possunt, dimidia beneficia plus posse, quam totam hominis priuati largitionem?

Equidem puto diuinitus etiam fieri, ut hominem, qui cum imperio & potestate sit, honorae gratia quadam committitur. Non tantum enim hominem pulchriorem efficit imperium, sed eundem lubentius contemplamur, ubi iam notus est imperium, quam quum priuatus esset: atque etiam magis auctus cum illis colloqui, qui eximo supra ceteros in honore sunt, quam cum aliis qui nobis sunt pares. Porro, quum ex paribus officiis maiores vos necis gratias, & multo plura quam nos praestando iuare possitis alios, atque etiam multo plura largiri: cur non magis vos amari contentaneum fuerit, quam priuatos homines?

H. Quia necesse est nos multo etiam plura eiusmodi agere, quam priuatos, ob quae hominum in odio sumus. Exigenda pecuniae, si quidem ad res necessarias habere sumptus volumus: cogendi quidam ad custodiendum ea, quae custodia indigent: puniendi delinquentes, & impediendi qui vim inferre volunt. Quod si celeritatem occasio temporis possit, ad suscipiendam vel terra vel mari expeditionem, non ignauis res committenda est. Praeterea mercenario militum opus est regi, in quo elationem animi ciues gratius ferunt, quam quidquam aliud. Arbitrantur enim non hos quidem alii, ut cum tyrannis pari sint in honore, sed auaritia causa.

S. Ego vero, mi Hiero, non nego harum omnium rerum curam suscipiendam esse: sed tamen videntur mihi curationes aliae in ordium adducere, aliae magna cum gratia coniunctae esse. Nam docere quae optima sunt, & pulcherrime illa praesentem praedicare, atque in honore habere, ea vero curatio cum gratia quadam sit. Atque qui non recte aliquid agit, conuictus incellere, cogere, multare, punire: haec vero cum odio quodam fieri necesse est.

Quamobrem aio equidem, quod necessitas requirit, debere illum qui cum imperio est alius puniendum mandare: praemia vero per seipsum largiri. Quod sane recte fieri rerum euentu testantur. Nam quum choros decitare volumus, praemia quidem praefectus ipse proponit, congregandi autem ipsos munus choragis datur, itemque alius docendi, & cogendi eos, qui non sic recte aliquid praesent. Ita statim hic quod cum gratia coniunctum est, per praefectum ipsum curatur, quae vero dura sunt per alios.

Quod igitur impedimento sit, quominus etiam res ciuiles ceterae, consimili ratione peragantur? Diuisae sunt enim vrbes vniuersae partim in tribus, partim in classis, partim in manipulos, ac singulis partibus praefecti quidam sunt. Quamobrem si quis his quoque tantam choris praemia proponeret ob insignem armaturam, ob ordinis obseruationem, ob rem equestrem, ob fortitudinem militarem, ob iustitiam in commerciis, contentaneum esset futurum ut etiam haec omnia per contentionem acriter exercerentur.

Ac, ita me Deus amet, quo opus esset celerius impellerentur, si quidem honoris cupiditate ducerentur: itremque citius pecuniam conferrent, quando sic vltus postularret, & (quod quidem fructuosissimum est) quamquam per contentionem agi minime consueverit, ipsa agricultura magnum incrementum sumeret, si quis per agros, vel per vicos optime terram excolentibus praemia constitueret, adeoque ciuibus, qui totis viribus in id incumberent, multa bona conferrentur. Nam & proventus augetur, & temperantia multo magis occupationum comes esset: ne diem etiam iacina minus in iis, qui opus faciunt, existeret.

Quod si etiam mercatura re publice commodum aliquid adfert, maior mercatorum numerus excitabitur, iis qui plurimum negotiatur affectus honore fuerit. Quod si futurum pateat ut qui sine aliorum molestia prouentum aliquem re publica excogitat, & ipsa oratur: ne illa quidem consideratio relinquatur.

Cicero, Pompeio ac Caesare inter se diffidentibus, Cicero: Quem fugiam, inquit, scio: quem sequar, nescio. Sentiens, ambos non pro Republica libertate, sed pro principatu dimicare. *Plur.*

¶ SIMILITVDINES.

Procopii. Vt ignis est, ut vras, & lucem præbeat: Sic regis est, ut beneficiat & puniat. *In Genes. c. 2.*
Oronis. Quemadmodum supputatorum digiti nunc infinitum numerum, nunc vnum tantum possunt ponere: Sic amicorum regum nunc quiduis pollent, nunc quam minimum. *Dicitur Oronis, qui fuit Artaxerxis regis gener. Apud Plur. in regum & imperatorum apoph. ext. ar.*
Plurarchi. Vt quibusdam, quum foris, in foro, aut in curia conspicui sint ac splendidi, domi morosa vxor contristat omnem vitam: Sic regno ac diuitiis multa ad sunt occulta mala. *In Moral.*
Eras. Roterd. Vt quædam fulmina res ac terram liquefaciunt, ne cera quidem confusa: Ita diuina vis, ad regis potestatem in obliuiscens fatuit, mollibus parit & cedentibus. *In Sim.*
V. Sicut, nisi amputes, late se se spargit, brachiis suis omnia complectens & implicans: Ita princeps ambitiosus semper aliquid è proximis suo adiungit imperio, nisi subinde vindicetur.

¶ ADAGIA.

Abstinentia vis à regibus.
Qui dicit haud tenere manum immittendam in reges potentes aut viros Deo dicatos adducet illud ex Odyss. 7.
Δεινὸν δὲ τῶν βασιλέων ἰσθίον
Κρεπον.
Res dura ac plena periculi est
Regale occidisse genus
Princeps indiligens.
Indiligens pedagogus corrumpit puerum: Malus præceptor Sicias discipulum. Rex improbus populum statim corrumpit. Ad hanc sententiam facit illud Homeri:
Αἴτιος γὰρ δὲ τοῦ ἄλλοις φθίγειν νοῦν ἔστιν.
At corrumpit omnes pastor malus.
Dicitur ab Eumaeo satulico ad caprarium.
Wie der Herr! so die Schaaß.
Cum principe non pugandum.
Qui significabit arduum, Principem a priuato superari, aut distictum sincere naturam, usurpabit illud Homeri:
Αγχιότις γὰρ τῶν δῖον θεῶν ἀνδρῶν ἐστὶν ἀνδρῶν.
Arduus res homini est mortale Sincere Numen.
Principum fauor necessarius.
Pbi quis multis principibus conatur extricare sese è malo quopiam, aut lise aliqua non possit explicari, nisi adductus illorum fauor, conueniet illud dictum in Atacem Oileum apud Homerum:
ὄχι δὲ κείνῳ δῖον φέρειν,
Μετὰ δὲ τῶν θεῶν ἔστιν ἄριστος.
Lactabat sese statisti ex equorū altis
Eructuram vndis inuiso numine diuum.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

Regis ira exempla: *Ioas, 2 Paralip. 24. 41. Nabuchodonosor, Dan. 2. v. 12. Reges ac Principes religionis curam suscipere debent, Exempla: Daud. 2. Sam. 6. 2. & 7. 2. Iosaphat. 1. Paralip. 17. 7. & 19. 4. Ezechias. 27. 5. Iosias. 34. 8. Reges mortalis suæ conditionis commones fieri debent. Psalm. 81. v. 7. Reges Principes non facile cedunt, Exempla: Daud. 2. Sam. 19. 29. 1. Paralip. 11. 4. Roboam, 2. Paralip. 10. & Ala. 16. 10. Amasias, 25. 16. Ozias, 25. 19. Iosias, 23. 22. Sedechias, 36. 9. 12. 13. Iosaphat, 36. 25. Herodes, Marci 15. 17. Reges interdum clientum suorum metu indigna committunt. Exempla: Darius, Dan. 6. v. 14. Reges ob populi peccata mutantur, *Prou. 28. 2. Reges Dei quid fugere debeant, Deut. 17. 19. 1. Sam. 8. 1. & c. 1. Reg. 22. & 10. 32. Paralip. 9. 1. & 10. 5. Iob. 34. 30. Psalm. 2. 10. & 101. 1. & c. Proverb. 14. 28. & 19. 12. & 20. vers. 8. 16. & 28. 15. & 29. 8. 4. 14. & 13. 4. Sap. 6. 9. Ierem. 22. 2.**

¶ EXEMPLA PROFANA.

Augustus, cuidam ipsi libellum trepide porrigenti, qui manum nunc extraheret: Quid inquit, An putas te assem dare elephanto? Solent enim pueri mimi, os nummos elephanto porrigere, quos ille non sine spectatorum admiratione proboscide sic corripit, ut pueri manum non ledat. Sic videmus pueros & in visorum rictum manum intrerent, non sine metu. Ita molestum erat optimo principi, quod timeretur. *Eras. li. 4. apoph.*
Optimorum iudicibus vehitur illa vox Traiani, qui amicis inculantibus, quod parum memor imperatoris maiestatis, minimum esset omnibus expostus, respondit: Talem præstabo imperatorem priuatis, qualem optarem ipse priuatus. Eras. li. 9. apoph.
Constantinus Chlorus, amicis ammonentibus, quod in augendo fisco videretur indiligens, respondit: publicas opes rectius à priuatis

